B.K. BIRLA CENTRE FOR EDUCATION

SARALA BIRLA GROUP OF SCHOOLS
A CBSE DAY-CUM-BOYS' RESIDENTIAL SCHOOL

PER BOARD -2 EXAMINATION (2025-26)

MARATHI

Class : X	**SET –B**	Duration-3Hrs
Date : 19.12.2025	**MARKING SCHEME**	Max. Marks : **80**

विभाग (अ) वाचन व आकलन गुण (15)

प्र 1 (आकलन) अपठित पद्यांश :–

प्र 1 (अ) खालील कविता काळजीपूर्वक वाचा व त्यावर आधारित विचारलेल्या प्र”नांची उत्तरे लिहा :–

प्र 1 (अ) कविता वाचून त्यावर आधारित प्र”नांच्या उत्तरांचा योग्य पर्याय निवडा–(चार) (4X1=4)

1 **ब** भाषेची

2 **ब** रत्न–कांचनासारखे

3 **ब** नाना बोली

4 **क** भाग्यवंत

5 **अ** रानवाऱ्याच्या

प्र 1 (ब) एका वाक्यात उत्तरे लिहा :–(कोणतही तीन)

(3X1=3)

1 मराठी भाषेची थोरवी दूर दे”ाी ऐकू येते.

2 मराठी भाषेचा चांदण्यासारखा शीतलता हा गुण कवितेत नमूद केला आहे.

3 कवितेनुसार मराठी भाषा भावनांना समजण्याचे ज्ञान देते.

4 कवीने मराठी भाषेला अमृताच्या स्वरूपात गौरविले आहे.

5 उपकार या शब्दासाठी कवितेत आलेला समानार्थी शब्द ऋण आहे.

प्र 2 :– (आकलन) अः अपठित गद्यांश :–

प्र 2 (अ) खालील प्र”नांची उत्तरे पर्यायामधून निवडाः–

(5X1=5)

1 **अ** संत

2 **क** पावसाळी ढगांची

3 **ड** चंद्रकिरणांची

4 **ब** परमे”वर

5 **ड** रात्री

6 **अ** चातक व चकोर

प्र 2 (ब) खालील प्र”नांची एका वाक्यात उत्तरे लिहा :–(कोणतेही तीन)

(3X1=3)

1 चातक आणि चकोराची उपमा संतांना दिली आहे.

2 पारंपारिक कथांनुसार चातक पक्षी स्वाती नक्षत्रातील पावसाचे जमिनीवर न पडलेले पाणी वरच्यावर पितो

3 चकोर पक्षी पौर्णिमेच्या चंद्रकिरणांवर जगतो असा कविसंकेत आहे.

4 चकोर पक्षी आपले भक्ष म्हणजे कीडे,कीटक चोच वर करून पकडण्याचा प्रयत्न करतो..

विभाग :– ब (20 गुण)

प्र 3 (अ) भाब्दांच्या जाती ओळखा :– (कोणतेही चार)

(4X1=4)

1 प्रामाणिकपणा

2 सर्वनाम

3 शब्दयोगी अव्यय

4 आणि

5 वि”ोषण

प्र 3 (ब) काळ ओळखा व बदला (कोणतेही तीन)

(3X1=3)

1 शबरी रामाच्या पायाचे ठसे पाहत आहे.

2 नीता दिलेले काम पूर्ण केले.

3 राम दररोज ग्रंथालयात जाणार.

4 भूतकाळ

प्र 3 (क) वाक्याचे प्रकार ओळखा (कोणतेही तीन)

(3X1=3)

1 तू खेळ.

2 त्याच्या बोलण्यात सत्यता होती.

3 विधानार्थी वाक्य.

4 तुझा आवाका फार मोठा आहे .

प्र 3 (ड) समानार्थी शब्द (कोणतेही दोन)

(2X1=2)

1 4 कळी

2 उत्कंठा

3 अ दृष्टी–नजर

प्र 4 (अ) विरुध्दार्थी शब्द (कोणतेही दोन) (2X1=2)

1 विरळ 2 विकर्षण 3 आनास्था

प्र 4 (ब) लिंग बदला (कोणतेही दोन)

(2X1=2)

1 क कोलाहल

2 नायिक

3 क पंखा

प्र 4 (क) वचन बदला (कोणतेही दोन) (2X1=2)

1 ड फेटे

2 ड किल्ला

3 वाडे

प्र 4 (ड) समास ओळखा (कोणतेही दोन) (2X1=2)

1 अव्ययीभाव समास

2 समाहार व्दंद समास

3 व्दिगु समास

विभाग–क पाठयपुस्तक आधारित (30 गुण)

प्र 5 (अ) एका वाक्यात उत्तरे लिहा (कोणतेही तीन)

(3X1=3)

1 अब्दुल संक्रांत व जेष्ठ पौर्णिमा या दोन दिव”ी तपोवनात जात असे.

2 मा”ीलकरांचे वडील वयाच्या सहाव्या वर्षी वारले.

3 रेखामाव”ीला सायकल तिच्या मुलाने घेऊन दिली.

4 लेखकाला बटाटा सोडण्याचा सल्ला सोकाजी त्रिलोकीकरांनी दिला.

5 सभा संमेलने गाजवणारे कवी नारायण सुर्वे होते.

प्र 5 (ब) रिकाम्या जागी योग्य भाब्द भरा (कोणतेही तीन)

(3X1=3)

1 2004

2 विमान

3 लाखमोलाचा.

4 सूर्यकिरणांची

5 अभाग्यांना

प्र 5 कः– खालीलपैकी कोणत्याही एका प्र''नाचे उत्तर थोडक्यात लिहाः–

(1X3=3)

1 माझ्या जीवनातील ि"ाक्षकाचे स्थान या विषयावर विदयार्थी आपल्या स्व अनुभवानुसार आपले स्वतःचे विचार उत्तरात मांडतील

2 वनज कमी करण्यासाठी पंतांनी डाएट करुन उपास करण्याचे ठरवले तेव्हा त्याच्या पत्नीचा उत्साह ही कमालीचा होता.तिने वेगवेगळे चमत्कारिक पदार्थ त्यांना खायला दिले. उकडलेली पडवळे तसेच शेंवग्याच्या व चवळीच्या शेंगा,भेंडी वगैरे सडपातळ भाज्यांचा खुराक सुरु केला. कोबी फलॉवर वगैरे गुटगुटीत भाज्या त्यांनी खाण्यास मनाई केली. त्यांनी त्या स्वयंपाकघरातही ठेवल्या नाहीत. बिनसाखरेचा चहा प्यायला सक्ती केली. अ"ाा प्रकारे पंतांच्या वनज घटवण्याच्या संकल्पात पत्नीने उत्साहाने व हिरीरीने सहभाग घेतला.

3 . निरंजनच हा खूप मेहनती आणि अभ्यासू मुलगा होता. आईवडील वारल्यावर तो माव"ाीकडे राहत होता. तो गुणी मुलगा असल्यामुळे गुरुजींचा लाडका विदयार्थी होता. निरंजनच्या मनातही गुरुबद्दल खूप श्रध्दा होती अ"ाा या सद्गुणी निरंजनचा नागरिक"ाास्त्राचा शेवटचा पेपर होता. त्यादिव"ाी त्याला रेल्वे रुळा"ाी घातपाताच्या खुणा दिसल्या. त्याने तत्परतेंन या घातपाताची माहिती स्टे"ानमास्तरांनी दिली. त्याने परीक्षा न देता किंवा आपला स्वार्थ न पाहता एका नागरिकाचे कर्तव्य पार पाडले म्हणून निरंजन हा खरा नागरिक आहे.

प्र 5 डः–खालील वाक्यांतील वाक्प्रचार ओळखा व त्याचा अर्थ कंसातील कोणत्या वाक्प्रचारा''ाी जुळतो ते लिहाः–

(5X1=5)

(संधी उपलब्ध असतात,खूप विणवनी केली,मनाला समाधान देतात,फार मोठे उपकार असणे,खचून जाणे तपासून बोलावे)

1 श्रेष्ठ गायकांची गाणी कानाला व मनाला समाधान देतात.

2 सुखदेवने रजा देण्यासाठी वरिष्ठांची खूप विणवनी केली.

3 कठीण प्रसंगी त्याला मदत केलेल्या मधुरचे त्याच्यावर फार उपकार आहेंत.

4 दुष्काळामुळे शेतीचे मोठे नुकसान होऊनही तो खचून गेला नाही,

5 शहरामध्ये नोकरी मिळण्यासाठी खूप संधी उपलब्ध असतात.

प्र 6 अ :– (अ) एका वाक्यात उत्तरे लिहाः– (कोणतेही चार)

(4X1=4)

1 परमे"वराचे दास संत नामदेव महाराज आहेत.

2 दे"ाचे भविष्य उज्ज्वल करु असे कवी कि"ाेर पाठक म्हणतात.

3 सैनिकांचे औक्षण दीन दुबळयांच्या आसवाच्या ज्योतीने केले जाते..

4 मातीचे तनमन मंगलमय व्हावे असे कवी म्हणतो.

5 नारायण सुर्वे यांचा जवळचा मित्र अश्रू आहेत.

प्र 6 (ब) रिकाम्या जागी योग्य शब्द लिहा :–(कोणतेही चार)

(4X1=4)

1 पक्षिणी

2 असंख्य.

3 युगाचे

4 कलम

5 श्रावण

प्र 6 क) खालील काव्यपंक्तींचे संदर्भासहित स्पश्टीकरण कराः–(कोणतेही एक)

(1X3=3)

1 भुकेले वत्सरावे । धेनू हुंबरत धावे।।

संदर्भः प्रंस्तुत ओळी अंकिला मी दास तुझा या अभंगातील असून कवी संत नामदेव आहेत त्यानी या अभंगात आपली विठ्ठल भक्ती व्यक्त केली आहे

स्पश्टीकरणः– संत नामदेव म्हणतात हे विठ्ठला जेव्हा वासराला भूक लागते तेव्हा क्षणाचाही विलंभ न लावता धेनु त्याला दूध पाजण्यासाठी हंबरत वासराकडे धाव घेते त"ाी आई होऊन तू माझ्यावर माया कर आणि माझ्या हाकेला धावून ये.

किंवा

दुनियेचा विचार हरघडी केला, अगा जगमय झालो।

दुःख पेलावे कसे, पुन्हा जगावे कसे, याच शाळेत ि"ाकलो।।

संदर्भः प्रस्तुत ओळी दोन दिवस या कवितेतील असून कवी नारायण सुर्वे आहेत त्यानी या कवितेत दोन दिवस दुःखात व दोन दिवस सुखाची वाट पाहण्यात गेले असे म्हटले आहे.

स्पश्टीकरणः— मी कधीही फक्त स्वतःचाच विचार केला नाही. मी कधी स्वार्थी झालो नाही. मी या जगाचा समाजातील माणसांचा विचार केला. त्यांची सुखदुःखे आपली मानली. मी जगमय झाली. दुःख कसे झेलावे, कसे तोलावे, नि धीर धरून पुन्हा कसे जगावे, हे मी अनुभवांच्या शाळेत ि"ाकलो.

प्र 7 अ स्थूलवाचन :— एका वाक्यात उत्तरे लिहा :— (कोणतेही पाच)

(5X1=5)

1 लेखक ट्रेनिंग स्कूलला गेले तेव्हा संस्थेला सात वर्षे पूर्ण झाली होते .

2 ताकास तूर न लागू देणे म्हणजे एखादया गोष्टीचा थांगपत्ता न लागू देणे .

3 डॉ. काकोडकरांनी पन्नास वर्षांपूर्वीचे अनुभव सांगितले आहेत.

4 व्युत्पत्ती म्हणजे शब्दाच्या अर्थाचे किंवा शब्दाच्या मुळाचे ज्ञान होय.

5 अत्तर या मराठी शब्दाला अरबी भाषेत इत्र म्हणतात.

6 मराठी उत्पत्ती को"ााचे पहिले प्रका"ान 1946 साली झाले.

विभाग— ड लेखन— (गुण 15)

लेखन

प्र 8 (अ) दिलेले निबंध मुद्दे व कथा मुद्दे नीट वाचा व दिलेल्या पाच विशयांपैकी कोणत्याही एका विशयावर 120 ते150 भाब्दांत निबंध अथवा कथा लिहा :— (कोणतेही एक)

(1X5=5)

1 विषयाची निवड — 1

2 स्वविचारांचे प्रकटीकरण करण्याची क्षमता — 1

3 घटनांचा तार्किक विचार — 1

4 भाषा प्रभावी व सोपी — 1

5 निबंधाचा योग्य समारोप — 1

किंवा

मुद्दयावर आधारित गोष्ट लिहा. (शीर्षक आणि तात्पर्य आवश्यक)

1 कथेचे योग्य शीर्षक —1

2 कथेतील संवाद मांडणी —1

3 लेखनातील घटनाक्रम —1

4 भाषेचा ओघ,पात्र —1

5 समारोप, तात्पर्य —1

प्र 8 (ब) पत्र लेखन :— (कोणतेही एक) (1X5=5)

1 दिनांक व पत्ता —1

2 विषय व संबोधन —1

3 मुख्य मायना —2

4 समारोप —1

प्र 8 (क) जाहिरात लेखन :— (कोणतेही एक)

(1X5=5)

1 दिनांक व पत्ता —1

2 कलात्मकता —1

3 सर्जन”ीलता —1

4 आकर्षक शब्द चयन —1

5 संपर्क ,पत्ता दूरध्वनी क्रमांक —1

:::::::::::::::::::::: **समाप्त** :::::::::::::::::::::::::::